

Petr Trávníček, Vývoj sídelní oikumeny v jihozápadních Čechách v raném středověku. Ústav pro archeologii FFUK 2024, 69 stran textu + 23 stran příloh

Oponentský posudek bakalářské práce

Cílem bakalářské práce Petra Trávníčka bylo vystihnout základních trendů ve vývoji osídlení západních Čech od počátku raného do počátku vrcholného středověku. Heuristickým východiskem se mu stala data shromážděná ve dvou dlouhodobě budovaných archeologických databázích *Státní archeologický seznam (SAS)* a *Archeologická mapa ČR (AMČR)*. Autorovi se podařilo vyčlenit celkem 285 archeologických lokalit s různou kvalitou pramenné základy, s nimiž mohl pracovat. Tam, kde to bylo možné, se autor navíc snažil všechny údaje kriticky ověřit na základě publikovaných údajů, výjimečně čerpal také z konzultací s regionálními specialisty. Na mnoha místech pak autor osvědčil kvalifikovaný kritický přístup. Hlavní důraz bakalářské práce je přitom kladen především na makroregionální evidenci sídelních areálů různého řádu. Podstatně méně se P. Trávníček věnoval mikroregionálnímu vývoji a pohřebním areálům, což by bylo žádoucí v případě navazující práce prohloubit.

Po metodologickém úvodu a kvalifikovanému shrnutí přírodních podmínek následuje analytické jádro práce. Autor se na základě dostupných dat pokouší v chronologickém sledu vymezit základní sídelní trendy, přičemž nejstarší „slovanské“ období pracovně komparuje se situací s předchozím osídlením doby římské a stěhováním národů. Základním konstatovaným trendem je postupný nárůst počtu dokladů osídlení, které dokumentují dynamiku sídelního postupu z nejatraktivnějších partií regionu do méně příznivých oblastí a současně zahušťování osídlení v rámci mikroregionů. Autor si je přitom dobře vědom záludností formativních faktorů archeologické pramenné základny.

Oddíl nazvaný *Významné komponenty sídelních struktur* je věnován fenoménu centrality. Z tohoto pohledu je možné jako „Centra a jejich zázemí“ vnímat i příslušné významné církevní instituce, kterým je věnována samostatná kapitola. Sympatická je snaha vyrovnat se se složitým fenoménem tématem průběhu nadregionálních komunikací a jejich dynamických proměn. Nedostatek pevných pramenných opor ale místy autora vybízelo také k práci s toponymy, přičemž pomístní jména typu „čihadlo“ (zejm. s. 39-40) ale zřejmě s raným středověkem opravdu nesouvisí. V kapitole o vývoji majetkových domén významných západočeských pramenů oceňuji schopnost vystihnout podstatné historické momenty a snahu konfrontovat písemné doklady osídlení s archeologickými daty. Dobrou ukázkou autorova vyzrálého interdisciplinárního přístupu je komentář k obr. 7.

O celkovou kritickou bilanci všech zjištění se pokouší kapitola *Výsledný obraz sídelního vývoje*. Zde autor znovu dokládá schopnost kritickým a tvůrčím způsobem konfrontovat různé roviny svých zjištění. Poněkud kriticky bych se stavil jen k pokusu o rekonstrukci „kmenových teritorií“ na základě map osídlení střední doby hradištní, jimž autor dokonce přidělil vlastní označení (s. 53-54). S ohledem na stav pramenné základny může být interpretace absence archeologických dokladů v některých mikroregionech jako „území nikoho“ jako přinejmenším krátkozraké a vyvozovat z nich historické závěry podle mého soudu nelze. Téma by navíc vyžadovalo mnohem hlubší reflexi dosavadní diskuse o „českých kmenech“. V následujících úvahách ale autor přináší řadu důležitých a inspirativních postřehů.

Bakalářská práce Petra Trávníčka jednoznačně naplňuje požadavky kladené na bakalářskou práci a v řadě ohledů je přesahuje. Doporučuji ji tedy klasifikovat stupněm „výborně“.

V Praze 13. 6. 2024

Doc. PhDr. Ivo Štefan, Ph.D.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Ivo Štefan". The signature is written in a cursive style with a large initial 'I' and a distinct 'Š'.